

SVM: fra kriseregering til samarbejdsregering

Af Christian Egander Skov, programleder ved Tænketanken Prospekt
ces@taenketankenprospekt.dk

Hurtig resumé

- **SVM-regeringen var både en fortsættelse af og et brud på en tradition for konsensus-politik. Dette brud blev legitimeret med henvisning til flere dybe kriser.**
- **Regeringen har mistet den krisefortælling, som var dens udgangspunkt. I stedet har vi fået regering 2.0: samarbejdsregeringen.**
- **Selvom regeringen nu selv befinder sig i en krise, kan SVM have forandret det politiske landskab og udfordret de politiske fløje.**
- **En anden konsekvens af SVM har været en tendens til at udbygge institutionaliseringen af bærende samfundsinteresser i et system, der kan beskrives som korporativt.**

Prospekt notat, december 2023

Christian Egander Skov

SVM: Fra kriseregering til samarbejdsregering

Der er gået et år siden Danmark fik en regering over midten. I dette notat vurderer historiker og ph.d. Christian Egander Skov SVM-regeringens først år. Regeringen er ikke en politisk succes og har ikke indfriet sine ambitioner. Alligevel kan den varsle nye tider i dansk politik, fordi den tilbyder et alternativ til blok-politikken.

Regeringens baggrund og status

Med SVM gik vi fra en politik defineret ved modsætningen mellem højre og venstre til en mellem det politiske centrum og den politiske periferi. Det var dog ikke fra begyndelsen givet om der dermed var lagt op til samarbejde eller konfrontation mellem center og periferi. Op til forhandlingerne om regeringens etablering, understregede Statsminister Mette Frederiksen forbindelsen mellem Venstre og Socialdemokratiet:

Det ideologiske udgangspunkt mellem Venstre og Socialdemokratiet er vidt forskelligt. Og der er velkendte uenigheder. Men der er også meget, der samler os. Vores rødder i foreningerne, idrætten og Produktionsdanmark. Vi repræsenterer danskerne, som I er flest. Og vi deler samme grundlæggende værdi om at arbejde og selvforsørgelse er selve grundstammen i Danmark¹

Her blev et bredt folkeligt udgangspunkt i de bærende partiers fælles erfaringsrum i det danske civilsamfunds folkelige bevægelser etableret som det narrative grundlag for det parlamentariske nybrud. Dette folkelige fællesgrundlag blev sat over for det ideologiske skel mellem liberalisme og socialdemokratisme, som i det lys fremstod sekundært.

Dannelsen af SVM-regeringen var også et udslag af en analyse, som pegede på, at den etablerede model for bred konsensus-politik ikke længere var tilstrækkelig for at nå det ønskede resultat. Blandt disse var gennemførelsen af store og nødvendige reformer af velfærdsstaten, militær oprustning og et opgør med politisk polarisering. Alle disse elementer blev i regeringsgrundlaget *Ansvar for Danmark* fra 14. november 2022 italesat som krisehåndtering. Kriserne eller polykrisen blev begrundelsen for bruddet med de etablerede parlamentariske rammer.

Bedømt på vælgeropbakning er SVM-regeringen ikke kommet godt gennem det første år. Den kan kun mønstre opbakning fra cirka en tredjedel af vælgerne. Det er ikke usædvanligt, at regeringer over tid taber vælgeropbakning, ikke mindst, hvis de har forpligtet sig på en ambitiøs reformpolitik, men SVM-regeringens tab af opbakning er uden fortilfælde i nyere tid.

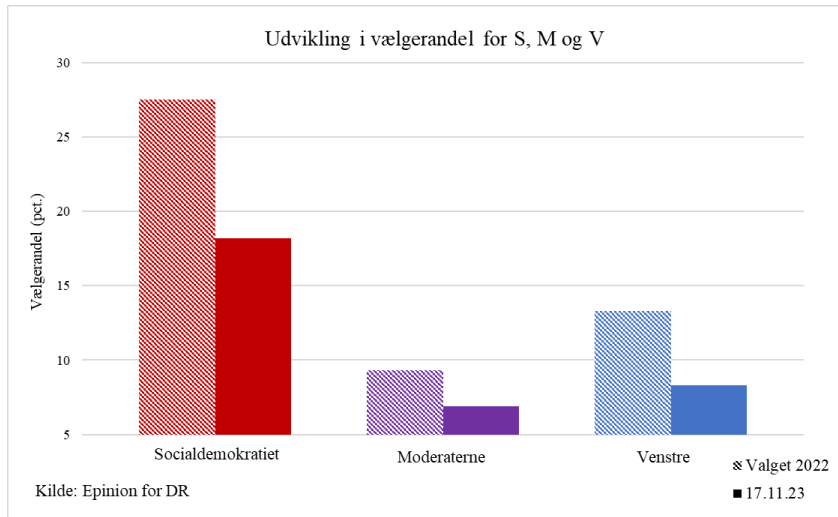
¹ Frederiksen M. (2022, 6. december), *Dannelsen af en ny regering*, Facebook.

<https://www.facebook.com/mettefrederiksen.dk/posts/pfbid02Do9WNqmUTiyDiJFoAGDusbhFGAd4DnnC7hRKz1FxzABCYDva8xmqAhi5UsxrgBTI>

Trængte regeringspartier

De tre regeringspartier Socialdemokratiet, Venstre og Moderaterne har oplevet markant tilbagegang, således at de i højere eller lavere grad kan siges at befinde sig i krise.

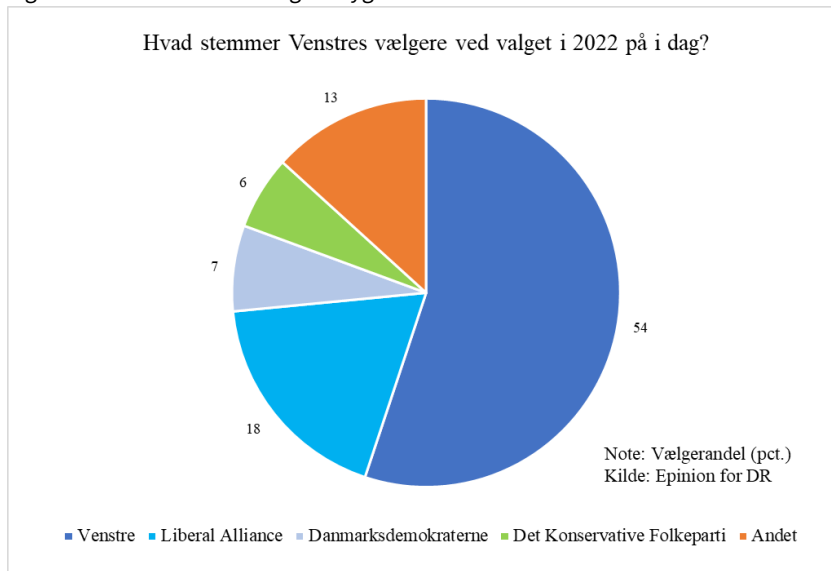
Figur 1. Støtte til Socialdemokratiet, Venstre og Moderaterne²

Dybest er krisen for Venstre. Partiet fik 13,3 procent af stemmerne ved Folketingsvalget i 2022. Dette var i sig selv et skuffende resultat for partiet, der gik over 10 procentpoint tilbage siden valget i 2019. Siden er Venstre gået yderligere tilbage og står ifølge Epinion til 8,3 procent af stemmerne.³

Samlet set har Venstre mistet 500.000 vælgere de sidste 4 år. Partiet mister vælgere til flere blå partier, men først og fremmest til Liberal Alliance og Danmarksdemokraterne. Partiet mister også stemmer bredt geografisk, inklusiv i flere af partiets traditionelle højborgere.⁴

Figur 2. Hvor er Venstres vælgere flygtet hen?⁵

Som konsekvens af tilbagegangen har Venstre skiftet formand. Dette rummer en kritik af den linje, Ellemann lagde for partiet: En urbant og globalt orienteret og progressiv liberalisme, som definerede sig i modsætning til konservative positioner i resten af blå blok.

Den nye formand Troels Lund Poulsen står efter alt at dømme for en anden, mere traditionel

² Mandatfordeling. dr.dk, 2023. <https://www.dr.dk/nyheder/politik/meningsmaalinger>

³ Figur 1

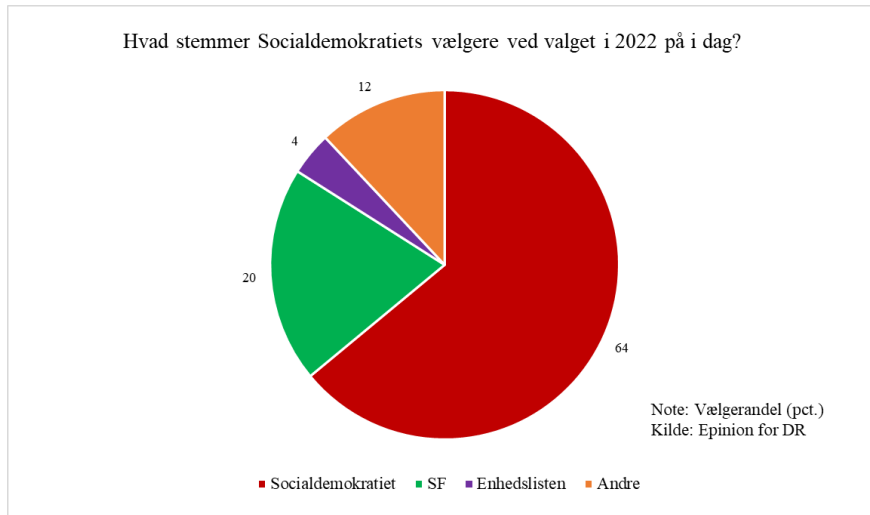
⁴ Reiermann, J. & Torben K. Andersen.: *Venstre har tabt over 500.000 vælgere på fire år*. Altinget, 2023. <https://www.alinget.dk/artikel/venstre-har-tabt-over-500000-vaelgere-paa-fire-aar>

Figur 2

⁵ Ibid.

borgerlig linje. Selvom Troels Lund Poulsen har tilkendegivet Venstres fortsatte deltagelse i regeringen, er det med skiftet blevet mere sandsynligt, at Venstre over tid kan finde vej tilbage til blå blok. Dette øger Venstres parlamentariske handlemuligheder, men svækker på sigt SVM-regeringen.

Figur 3. Hvor er Socialdemokratiets vælgere flygtet hen?⁶

Også Socialdemokratiet har oplevet markant tilbagegang. Ved folketingsvalget i 2022 fik partiet 27,5 procent af stemmerne. Ifølge Epinion står de til 18,2 procent.⁷

Det svarer til en tilbagegang på 17 mandater og ville give partiet sit dårligste folketingsvalg siden 1901. Vælgerne er særligt gået til Socialistisk Folkeparti.⁸

Selvom partiets vælgermæssige krise ikke har forplantet sig i alvorlig intern uro for Mette Frederiksen, er det værd at bemærke, at Socialdemokratiet aktuelt står for over halvdelen af regeringens samlede tilbagegang.

Moderaterne har til sammenligning oplevet en relativ beskeden tilbagegang på 2,4 procent.⁹ Dette svarer imidlertid til over en fjerdedel af partiets vælgere. Samtidig har partiet været plaget af en række uheldige personsager.

Hvad havde regeringen egentlig vælgermandat til?

Samlet set rejser dette spørgsmål, om regeringens partier i andet end formel forstand faktisk havde et vælgermandat til at etablere en regering hen over midten. Vælgerne havde nok givet deres stemme til Socialdemokratiet, Venstre og Moderaterne, men ikke nødvendigvis med det for øje, at de tre partier skulle indgå i en konstellation som den, der blev virkelighed.

Spørgsmålet om SVM-regeringens mandat er tillige relevant i forhold til en vurdering af regeringens muligheder for at indfri den del af sit program, som relaterer til håndteringen af polarisering, splittelse og tillid. For hvis selve regeringens konstruktion skal opfattes som en bestræbelse på at marginalisere eller delegitimere betydelige politiske og kulturelle positioner i

⁶ Ibid.

⁷ Figur 1

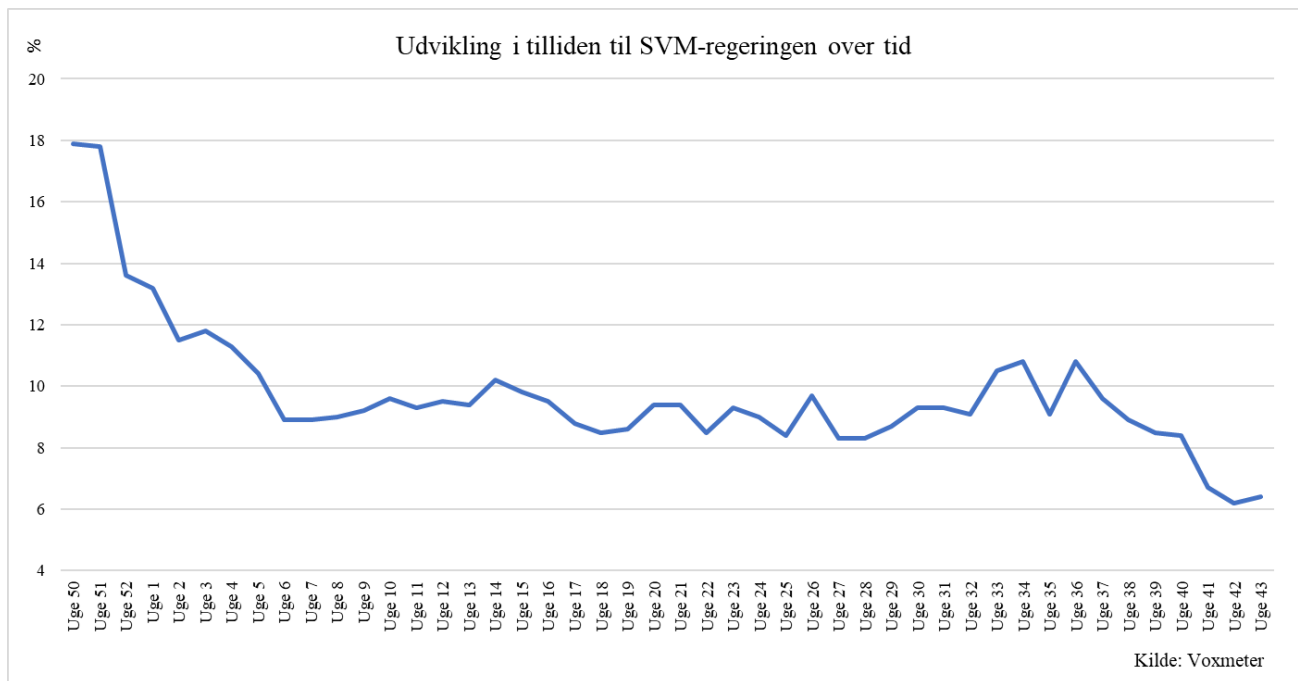
⁸ Figur 3

⁹ Figur 1

det danske samfund, kan SVM-regeringen risikere at forstærke den tendens til polarisering, den ville bekæmpe.

Hvis regeringen benytter sin parlamentariske position til at gennemtrumfe sin politik, risikerer det også at skabe en modreaktion. Den risiko må antages at vokse i en situation, hvor regering kun repræsenterer omkring en tredjedel af vælgerne.

Figur 4. Udvikling i tillid til SVM-regeringen¹⁰

Ifølge Voxmeter toppede tilliden til regeringen ved dens etablering 15. december 2022. Her tilkendegav 17,9 procent af vælgerne, at de havde stor tillid til regering. Dette tal er per uge 43 2023 faldet til 6,4 procent.¹¹

Regeringens dalende opbakning og den tillidskrise, der knytter sig til den, udfordrer ikke blot regeringens eksistens på længere sigt, men sætter den også i et dilemma, hvor den på den ene side må betale en høj politisk pris, hvad angår tillid og folkelig opbakning, hvis den benytter sit parlamentariske flertal, men på den anden side må reducere sit ambitionsniveau i forhold til de store politiske reformer, hvis den i stedet vil samle bred politisk opbakning bag sine forlag.

Fra det store til det nære

Udfordringerne for SVM har forplantet sig i et retorisk og politisk stilskifte. Statsminister Mette Frederiksens åbningstale i 2023 flyttede fokus fra den store krise til de nære udfordringer. Konkret handlede det om en bebudet skolereform, der karakteristisk slet ikke blev udlagt som en egentlig reform. Endnu mere konkret kom det til at handle om kommunikationssystemet Aula.

¹⁰ Politiske meningsmålinger. Voxmeter, 2023. <https://voxmeter.dk/analyser/meningsmalinger/>

¹¹ Figur 4

Statsministerens tale ville ramme danskernes daglige erfaringsrum. Endda så udpræget, at selv store problemer som den grønne omstilling blev forvandlet til et hverdagsproblem af den slags, der løses i *Sara & Monopolet*.

Når vi skal træffe et vanskeligt valg. Nogle gange mellem to muligheder, der enten er lige gode eller lige dårlige. Et dilemma.

De personlige af slagsen tager Sara & Monopolet sig af på P4. Det gør de i øvrigt godt. Men hun har så også kun tre personer med sig i radioen. Herinde er vi 179 personer til at løse vor tids politiske dilemmaer.

Hvis I synes, det nogle gange kan være bøvlet, så glæd jer over, at vi ikke kommunikerer med hinanden på Aula.¹²

Retorikken placerer politikken i det nære og genkendelige. Det står i grel opposition til præamblen i *Ansvar for Danmark* og dens betoning af krisepolitikken.

Kriserne griber ind i hinanden. Og forstærker hinanden. Vi kan hurtigt miste grebet om dem og om økonomien, hvis vi træffer de forkerte beslutninger – eller undlader at træffe de rigtige beslutninger. Det vil få stor betydning for vores børn og børnebørn, hvis vi som politikere svigter vores ansvar i disse år.¹³

Der var Rusland og den sikkerhedspolitiske krise, efterveerne fra pandemien, energikrisen, inflationskrisen, truende recession og så naturligvis klimakrisen. Det fik i præamblen følgeskab af biodiversitetskrisen og mistrivelseskrisen.

Kriseretorikken sandsynliggjorde et behov for at se udover ideologiske skel og samle sig i det, der empatisk var et arbejdsfællesskab, hvor man var bundet sammen af nødvendigheden til netop at gøre det nødvendige. Krisepolitikken pegede på behovet for handlekraft.

Den var i regeringens egen selvforståelse et udtryk for dyb samfundsmæssig ansvarlighed. Krise trumfede med andre ord ideologi. Krise skabte desuden samling, hvor ideologi havde skabt splittelse. Det sidste var én mulig tolkning af Corona-krisen. Før etableringen af SVM var der ifølge en måling et flertal af vælgerne, der ønskede en regering over midten.¹⁴

¹² Statsministerens tale ved Folketingets åbning den 3. oktober 2023. Statsministeriet, 2023; 11-12.

<https://www.stm.dk/statsministeren/taler/statsministerens-tale-ved-folketingets-aabning-den-3-oktober-2023/>

¹³ *Ansvar for Danmark – det politiske grundlag for Danmark*. Finansministeriet, 2022; 3.

<https://fm.dk/media/26729/ansvar-for-danmark-det-politiske-grundlag-for-danmarks-regering-december-2022.pdf>

¹⁴ Dreiager, I. S.: *Flere af vælgerne bakker op om en regering over midten*. Jyllands-Posten, 2022. <https://jyllands-posten.dk/politik/ECE14157924/flertal-af-vaelgerne-bakker-op-om-regering-over-midten/>

Krisepolitikken og den nye konsensus

Krisefortællingen rummer to primære karakteristika. For det første hentede regeringen sin legitimitet fra krisen. Dens legitimitet og i sidste ende dens handlekraft baserede sig på andet end regeringens mandatmæssige styrke. Den hvilede på et samtykke fra vælgerne. Det samtykke baserede sig på krisefortællingens resonans.

Sagt med andre ord afhang regeringens legitimitet af, at vælgerne kunne genkende:

- at der var en eller flere kriser
- at disse kriser svarede til dem i regeringens analyse
- at kriserne var tilstrækkeligt alvorlige til ikke at kunne løses inden for rammerne af den etablerede politiske tradition
- at regeringens foreslåede politik kunne adressere krisen.

For det andet byggede regeringen kriseretorik på, at der blev etableret en afstand mellem de ansvarlige partier, som forstod at finde sammen under krisepolitikens vilkår, og så de partier, der enten ved deres natur ikke kunne sidde med ved bordet eller måske nok kunne, men ikke indså nødvendigheden af det.

Etableringen af SVM-regeringen og nødvendigheden af politisk samling afspejlede i den forstand en genforhandling af de politiske skel, ikke deres ophævelse. Traditionelt har man opdelt partier på en højre-venstre akse bestemt af deres økonomiske politik. De sidste mange år har man talt om en ny værdipolitisk akse i politik. Den har forstærket tendensen til blokpolitik og udfordret de traditionelle midterpartier.

Med SVM-regeringen kan man sige, at der er blevet defineret et centrum i dansk politik, baseret på en nogenlunde enighed om såvel økonomisk politik som værdipolitik. Denne konsensus kan kort defineres som en konsensus omkring konkurrencestatens institutionelle fundament i kombination med en konsensus om værdi- og realpolitik forsvar for Danmarks og den danske befolknings sikkerhed.¹⁵

I den forstand er der tale om en videreførelse af et teknokratisk projekt, der afgrænser sig fra liberalt og venstreorienterede økonomiske doktriner, samt – noget mere uklart – fra udpræget værdikonservative positioner i værdipolitikken.¹⁶

¹⁵ Böss, M.: *Fra velfærdsstat til sikkerhedsstat*. Tænketanken Prospekt, 2023.
<https://www.taenketankenprospekt.dk/2023/10/17/sikkerhedsstat/>

¹⁶ Vigilius, C. H.: *En regering for eliten*. Årsskriftet Critique, 16. årgang, 2023.
<https://aarsskriftet-critique.dk/2023/11/en-regering-for-eliten/>

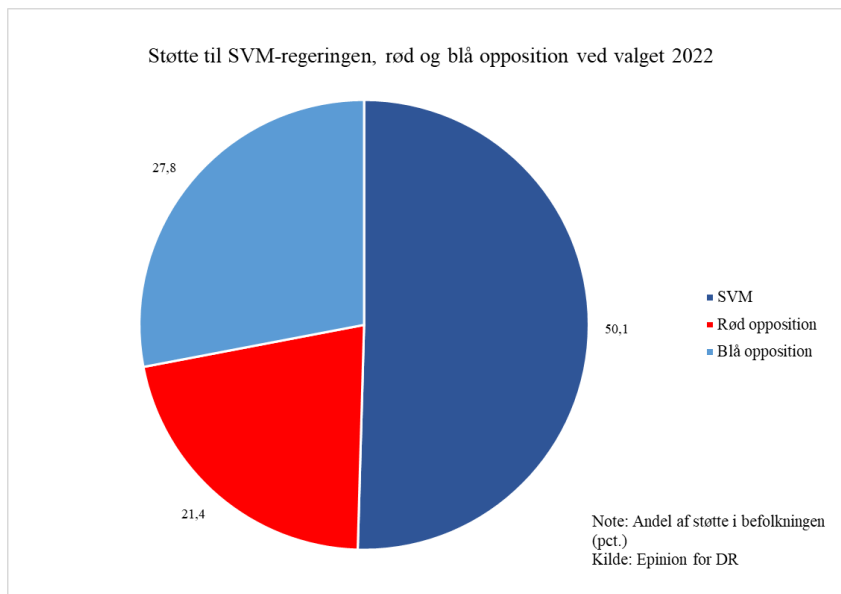
Krisepolitikens bæreevne

SVM afspejlede etableringen af en flerdimensionel center-periferi opdeling af dansk politik. Forløbet omkring afskaffelsen af Store Bededag afspejlede i høj grad regeringens udgangspunkt.

Afskaffelsen af helligdagen var et skuffeforslag fra finansministeriet, der sigtede på at øge arbejdsudbuddet.

Her lå reformen i forlængelse af konkurrencestatens arbejdsudbudsreformer. I den analyse gik Store Bededag fra at være en værdi i kulturel eller religiøs forstand til i stedet at være en omkostning, der gennem reform kunne omsættes til værdi i form af en gevinst. Det var kort sagt en teknokratisk og økonomisk omtydning af Store Bededag. Afskaffelsen blev desuden sandsynliggjort med henvisning til den sikkerhedspolitiske nødvendighed.¹⁷ Regeringen kobledede i udgangspunktet støtte til afskaffelsen af Store Bededag sammen med muligheden for at deltage i forsvarsforliget.¹⁸

Figur 5. Støtte til SVM-regeringen, blå og rød opposition ved valget 2022¹⁹

Det lykkedes regeringen at afskaffe Store Bededag, men de politiske omkostninger for sejren var høje. De kom i form af utilfredshed fra vælgerne og civilsamfundsinstitutioner som fagbevægelsen og folkekirken. Set i relation til det klare vælgerskred, der ramte regeringen i forbindelse med afskaffelsen af Store Bededag, står det klar at regeringen kom historisk dårligt fra start. Store Bededag var et tegn på at

regeringen prioriterede krisefortællingen over den appel til de bærende partiers folkelige udgangspunkt i civilsamfundet.

At regeringen kom under kritik fra både fagbevægelse og folkekirke afspejlede desuden en politisk virkelighed, hvor trykket mod regeringen kom både fra venstrefløj og borgerlige. Med SVM fik Danmark ikke kun en regering over midten, men også i en vis forstand en opposition hen over midten. Oppositionen agerer ganske vist ikke som en samlet kraft og kommer næppe heller til det. Dette er en styrke for regeringen og et vigtigt korrektiv til den hyppige påpejning af regeringens

¹⁷ *Finansieringsmanko fra nationalt kompromis*. Finansministeriet, 2023.

<https://fm.dk/nyheder/nyhedsarkiv/2023/januar/finansieringsmanko-fra-nationalt-kompromis/>

¹⁸ *Ellemann om ultimatum om store bededag: Vi er kommet videre*. Policy-Watch, 2023.

<https://policywatch.dk/nyheder/christiansborg/article14894285.ece>

¹⁹ *Mandatfordeling*. dr.dk, 2023. <https://www.dr.dk/nyheder/politik/meningsmaalinger>

vanskeligheder. Men selv den splittede opposition tilbyder en mængde alternativer til regeringspartierne. Efter de første 100 dage havde regeringen tabt 25 mandater i meningsmålingerne.

Akut velstand og strukturelle udfordringer

Regeringen blev fra foråret ramt af, at selve kriseopfattelsen mistede sin resonans i befolkningen. Med god økonomi, høj beskæftigelse var der trods Ukraine og klima svært at genkende krisen og det overhængende reformbehov. Dette gjorde sig ikke mindst gældende, da det økonomiske råderum i maj 2023 blev opjusteret med 16 milliarder kroner. ”Dansk økonomi står bomstærkt. Også endnu stærkere, end vi havde ventet”, udtalte finansminister Nicolai Wammen.²⁰

Dette gjorde det vanskeligere at acceptere regeringens underliggende præmis, at velfærden var strukturelt udfordret på langt sigt, sådan som Mette Frederiksen havde tegnet det op to måneder forinden, hvor hun konstaterede at situationen var ”alvorlig”.²¹

I slutningen af maj 2023 lancerede Reformkommissionen under økonomiprofessor Nina Smith rapporten *Nye Reformveje 3*, der i fortsættelse af de foregående årtiers arbejdsudbudsreformer præsenterede tiltag, der skulle bringe mennesker på kanten af arbejdsmarkedet i beskæftigelse.²² *Nye Reformveje 3* adresserede velfærdsstatens strukturelle udfordringer. Mette Frederiksen havde baseret sin analyse af velfærdsstatens udfordringer på Nina Smith. Alligevel var der langt fra kriseretorikken til Reformkommissionens melioristiske tilgang. Krisen kunne ikke længere opfattes som akut.

Ønsket om at øge og fastholde arbejdsudbuddet har til gengæld fortsat præget regeringens politik også i efteråret 2023, der har været præget af principielt og praktisk orienterede debatter om danskernes arbejdskraft og arbejdsliv.²³

I August forsøgte regeringen at bjærge sin reformpolitik ved at fastslå, at arbejdskraft og ikke penge er den nye udfordring for velfærdsstaten, og dermed den nye kapital i dansk politik.²⁴

²⁰ Dansk økonomi står bomstærkt: Regeringen finder 16 milliarder ekstra kroner. Politiken, 2023.

<https://politiken.dk/indland/oekonomi/dkoekonomi/art9363500/Regeringen-finder-16-milliarder-ekstra-kroner>

²¹ Kildegaard, K. & Asger Ladefoged: *Fem tendenser i velfærden får Mette Frederiksen til at slå alarm: ”Situationen er alvorlig”*. Berlingske, 2023. <https://www.berlingske.dk/politik/fem-tendenser-i-velfaerden-faar-mette-frederiksen-til-at-slaa-alarm>

²² Nedergaard, A. M.: *Flere udsatte borgere skal have løntimer på en arbejdsplads*. Reformkommissionen, 2023.

<https://reformkommissionen.dk/nyheder/reformkommissionen-flere-udsatte-borgere-skal-have-loentimer-paa-en-arbejdsplads/>

²³ Bek, K. D.: *Arbejdets land*. Grønningen 1, 2023.

Stark, F. B.: *Frederiksen – Danskerne skal op i gear*. Dansk Industri, 2023. <https://www.danskindustri.dk/di-business/arkiv/nyheder/2023/9/frederiksen---danske-skal-op-i-gear/>

Bigum, C.: *Topøkonom genopliver kontroversielt forslag om velfærd*. Jyllands-Posten, 2023. <https://jyllands-posten.dk/politik/ECE16354712/topoekonom-genopliver-kontroversielt-forslag-om-velfaerd/>

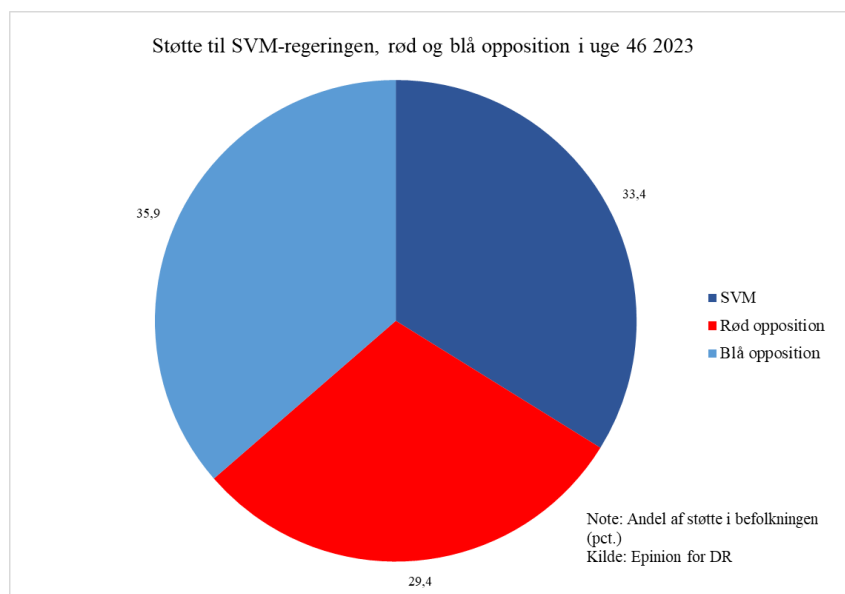
²⁴ Kildegaard, K. & Søren Bidstrup: *Regeringens top kommer med en markant erkendelse og taler om en ny valuta*. Berlingske, 2023. <https://www.berlingske.dk/politik/regeringens-top-kommer-med-en-markant-erkendelse-og-taler-om-en-ny-valuta>

I september nedkom Robusthedskommissionen med sine anbefalinger til at styrke sundhedsvæsenet gennem ”gennemgribende ændringer” bl.a. i forhold til ansattes arbejdstider og arbejdsforhold.²⁵ Senest har regeringen udvirket en trepartsaftale, der mod lønstigninger skal få offentligt ansatte til at arbejde mere.²⁶ Med debatten om velfærdsstatens langsigtede strukturelle udfordringer, befinder regeringen sig åbenbart hinsides kriseretikens bæreevne.

SVM 2.0: Samarbejdsregeringen

Krisepolitikens legitimitetstab har efterladt regeringen med et forklaringsproblem. Vi er gået fra at have en fortælling, der fordrede en specifik regeringskonstellation til at have en specifik regeringskonstellation, der er på jagt efter en fortælling, til at begrunde den.

Figur 6. Støtte til SVM-regeringen, blå og rød opposition ved uge 46 2023²⁷

Det historisk brede finanslovsforlig 27/11 2023, hvor alle partier undtagen Enhedslisten deltog, viser regeringens nye fortælling. I stedet for krisepolitisk handlevilje og skellet mellem det politiske centrum og den politiske periferi, handlede det nu om at betone regeringens pragmatiske samarbejdsvilje. Regeringen er fortsat et centrum, men her snarest et pragmatisk midtpunkt, hvortil

andre må søge for at få medindflydelse. Regeringen indkapsler her en lang, dansk tradition for konsensuspolitik.

Dette er rimeligvis en mere farbar vej for regeringen. Det indebærer, at regeringen har sat sig i en position, hvor dens legitimitet afhænger af dens praktiske resultater mere end af dens forudsætninger. Det hører således til regeringens sejr, at det er lykkedes den at inddrage oppositionen i brede forlig og i tilgift har forstærket splittelsen i oppositionen. Den splittede opposition tegner et politisk landskab, hvor initiativet udgår fra regeringen og hvor vejen til indflydelse er at bøje sig mod regeringen.

²⁵ Robusthedskommissionens anbefalinger. Indenrigs- og Sundministeriet, 2023.

<https://sum.dk/Media/638336462586551242/Robusthed-Samlet-Rapport-TILG.pdf>

²⁶ Trepartsaftale om løn og arbejdsvilkår. Finansministeriet, 2023. <https://fm.dk/media/27374/trepartsaftale-om-loen-og-arbejdsvilkaar.pdf>

²⁷ Ibid.

Blandt regeringens vigtige resultater er et ambitiøst forsvarsforlig, der vil tilføre 143 mia. kr. til forsvaret.²⁸ En stort anlagt reform af universitetsuddannelserne, der betyder færre studerende og at 30 procent af kandidatuddannelserne beskæres i omfang.²⁹ I oktober landede en kontanthjælpsreform.³⁰ Og så kan særligt Venstre – trods indførelsen af top-topskatten – notere sig reelle skattelettelser, som gavner folk i beskæftigelse.³¹

Reformerne understøtter bredt set regeringens overordnede arbejdsudbudspolitik og fastholder indtrykket af dette temas betydning for regeringens reformarbejde. På den anden side er der ingen af de nævnte forlig og aftaler, der i sig selv etablerer regerings-konstellationen som en tvingende nødvendighed.

Visse iagttagere har også peget på, at regeringens konkrete resultater faktisk blegner i forhold til tidligere flertalsregeringer.³² Det er tænkeligt, at det havde været vanskeligere at skabe fælles fodslag om den udenrigspolitiske kursændring, Løkkes ”pragmatiske idealisme”.³³ Det kan også tænkes, at det ville have været vanskeligere at indføre et forbud mod afbrænding af religiøse symboler. Spørgsmålet bliver så, hvordan vælgerne vurderer disse tiltag og i hvor høj grad de alene kan fastholde en fortælling om regeringen som en art samfundsmæssig nødvendighed. Under alle omstændigheder må det stå tilbage, at regeringen i forlængelse af en konsensus, der allerede var en realitet før valget.

Fra velfærdsstat til velfærdssamfund

I forlængelse af regeringens overordnede mål i forhold til en fremtidssikring af velfærdsstaten, har regeringen betonet forandringen af velfærdsstaten til et velfærdssamfund. I *Ansvar for Danmark* hed det således under overskriften ”frisættelse”:

Regeringen vil gennemføre den mest omfattende frisættelse af den offentlige sektor i velfærdssamfundets historie og grundlæggende forandre den måde, velfærden i dag styres, dokumenteres, kontrolleres og leveres på. Målet er at bevæge Danmark fra en velfærdsstat til et velfærdssamfund med langt mere lokal frihed, ansvar og engagement, og hvor borgeren sættes før systemet.³⁴

²⁸ *Genopretning af Forsvarets fundament*. Forsvarsministeriet, 2023.

https://www.fmn.dk/globalassets/fmn/dokumenter/nyheder/2023/-pjece_web-.pdf

²⁹ *Aftale om reform af universitetsuddannelserne i Danmark*. Uddannelses- og Forskningsministeriet, 2023.

<https://ufm.dk/lovstof/politiske-aftaler/aftale-om-reform-af-universitetsuddannelserne-i-danmark/endelig-aftale.pdf>

³⁰ *Et enklere kontanthjælpssystem skal hjælpe flere i arbejde*. Beskæftigelsesministeriet, 2023.

<https://bm.dk/nyheder/pressemeddelelser/2023/10/et-enklere-kontanthjaelpssystem-skal-hjaelpe-flere-i-arbejde/>

³¹ Cordsen, C.: *Regeringen er klar med plan for skattelettelser*. dr.dk, 2023.

<https://www.dr.dk/nyheder/politik/regeringen-er-klar-med-plan-skattelettelser>

³² Ammitzbøll, S. E.: *Finansloven afslører, at regeringen er handlingslammet*. Altinget, 2023.

<https://www.alinget.dk/artikel/den-lille-fine-finanslov-afslorer-at-regeringen-er-handlingslammet>

³³ *Udenrigs- og sikkerhedspolitisk strategi*. Udenrigsministeriet, 2023. https://um.dk/-/media/websites/umdk/danish-site/udenrigspolitik/aktuelle-emner/uss-2023/uss_2023_dk_.ashx

³⁴ *Ansvar for Danmark*, s. 14.

Bevægelsen fra velfærdsstat til velfærdssamfund beskrives i *Ansvar for Danmark* i forbindelse med opgør med bureaukrati og styringsregime, altså en frisættelse af den offentlige sektor, som på den måde bliver mere lokal, mere divers og mere fleksibel i forhold til at borgeren kan vælge den rette service. Denne vision kunne være et omdrejningspunkt, der forener regeringens pragmatisme med dens krisepolitiske udgangspunkt. Imidlertid er dagsordenen også uklar og rummer en principiel spænding mellem to modsatrettede hensyn. Frisættelse af offentlige institutioner fra styringsregimet rimer dårligt på frisættelse af den almindelige forbruger af velfærdsservices. Det afspejler en splittelse i regeringen.

Et år inde i regeringsperioden står det stadig ikke klart, hvad der kommer ud af denne dagsorden. En ambitiøs ældreløve med rødder tilbage til Mette Frederiksens første regeringsperiode skulle have været lanceret i år, men blev i forbindelse med finansloven varslet udskudt til næste år.

Perspektiver

Selvom SVM-regeringens har haft begrænset succes, er det tænkeligt, at den alligevel efterlader en arv. Regeringen har alene ved sin eksistens sandsynliggjort alternativet til blokpolitik. En regering over midten er ikke længere utænkelig.

Udover muligheden for en sådan konstellation indebærer dette også en mere generel revitalisering af en centristisk position, der er blevet mere plausibel som et svar til fløjenes indflydelse. Det er værd at bemærke, at en sådan centrisme ikke bundet til idealet om en regering over midten, men også kan have et centrumhøjre eller centrumvenstre tyngdepunkt.

Et videre perspektiv med længere rækkende konsekvenser berører det samfundssyn, som blev institutionaliseret i kraft af SVM-regeringen.

Særligt Venstre og Socialdemokratiet kan opfattes som repræsentanter for distinkte samfundsinteresser med forskelligt udgangspunkt (land/by, arbejdsgiver/lønmodtager, privat/offentligt). Firkantet sagt er regeringen udtryk for en forhandling mellem disse interesser. Dermed har konstellationen allerede i sin kerne et korporativt præg.

Dette perspektiv forstærkes af den plan om en permanent treparts-institution, som SVM varslede i *Ansvar for Danmark*. Her hed det nedsættelsen af

en permanent trepartsinstitution, der skal fremme et kontinuerligt samarbejde mellem regering og arbejdsmarkedets parter, som løbende følger op på centrale reformspor og nødvendige omstillinger.³⁵

Konkret blev denne trepartsinstitution i en kronik i *Politiken* 29/4 knyttet til spørgsmålet om arbejdsudbud og dermed dansk politiks centrale strukturelle udfordring.³⁶ Dette drager den

³⁵ Ibid.

³⁶ Frederiksen, M., Poulsen, T.L., Rasmussen, L.L.: *Mangel på arbejdskraft er et af landets største problemer*. Politiken, 2023.

<https://politiken.dk/debat/kroniken/art9325204/Regeringens-tre-partiledere-i-f%C3%A6lles-opr%C3%A5b-Mangel-p%C3%A5-arbejdskraft-er-et-af-Danmarks-helt-store-problemer.-Det-kan-og-skal-vi-l%C3%B8se?>

danske models ideelt set civilsamfundslige ind i et statsligt domæne. Som professor emeritus Ove K. Pedersen har peget på, har staten altid spillet end større rolle på arbejdsmarkedet end ”myten” om den danske model tilsiger.³⁷ Alligevel konstateres en udvikling i retning af en øget rolle til staten. Vi står med Ove K. Pedersens ord i en ”transformation”.³⁸

Seniorrådgiver i Prospekt, dr. phil. Michael Böss har talt om ”sikkerhedsstaten” og politikens nye vilkår. Her vil staten gå mere aktivt ind i samfundslivet med det udgangspunkt, at der er en overensstemmelse mellem staten og borgernes interesse i sikkerhed. Prisen er en tilbøjelighed til ”at afkoble civilsamfundet og dets institutioner.”³⁹ Disse træk rækker ud over SVM-regeringens parlamentariske skæbne.

³⁷ Pedersen, Ove K. *Myten om den danske model*, 2023

³⁸ Winther, B.: *Når han taler, bliver der lyttet: Danmark styres af »en myte«, som ingen vil slå ihjel*, Berlingske 2023.
<https://www.berlingske.dk/politik/naar-han-taler-bliver-der-lyttet-danmark-styres-af-en-myte-som-ingen-vil>

³⁹ Böss, M.: *Fra velfærdsstat til sikkerhedsstat*, Tænketanken Prospekt 2023,
<https://www.taenketankenprospekt.dk/wp-content/uploads/2023/10/Prospekt-notat-medborgerskab-boss-sikkerhedsstat.pdf>